

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 260/2021-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Advokátskou kanceláriou JUDr. Almáši Gabriel, spol. s r. o., Šumavská 3, Bratislava, proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 8Co/37/2019-111 z 25. novembra 2020 takto

rozhodol:

Ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. marca 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením všeobecného súdu v civilnom spore. Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

II.

2. V civilnom spore sa žalobkyňa proti sťažovateľke domáhala zaplatenia zostatku úveru. Všeobecné súdy vychádzali z toho, že sťažovateľka ako dlžník a žalobkyňa ako veriteľ uzavreli v júni 2011 zmluvu o spotrebiteľskom úvere, na základe ktorej žalobkyňa poskytla sťažovateľke úver [REDAKOVANÉ], ktorý mala sťažovateľka splatiť v 119 mesačných splátkach po [REDAKOVANÉ]. Splatnosť prvej splátky bola dojednaná na 18. júl 2011 a splatnosť poslednej na 18. máj 2021. Žalobkyňa pred podaním žaloby pre neplatenie splátok sťažovateľkou vyhlásila predčasnú splatnosť úveru.

3. Okresný súd v rozsudku z 28. novembra 2018 dospel k tomu, že úver je bezúročný a bez poplatkov a žalobkyňa má nárok len na vrátenie poskytnutej istiny v dojednanej výške mesačných splátok. Sťažovateľka žalobkyni na vrátenie úveru do rozhodnutia súdu zaplatila [REDAKOVANÉ]. Okresný súd ďalej dospel k záveru, že žalobkyňou vyhlásená predčasná splatnosť úveru nevyvolala

právne následky, keďže žalobkyňa nedodrжала postup podľa § 565 v spojení s § 53 ods. 9 Občianskeho zákonníka. Okresný súd ďalej konštatoval, že žalobkyňa pred uzavretím zmluvy neposúdila s odbornou starostlivosťou schopnosť sťažovateľky splácať úver, čo má podľa § 11 ods. 2 zákona č. 129/2010 Z. z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o spotrebiteľských úveroch“) za následok to, že žalobkyňa nie je oprávnená vyžadovať od spotrebiteľa jednorazové splatenie spotrebiteľského úveru. Ďalej okresný súd dospel k záveru, že treba vychádzať zo splatnosti jednotlivých mesačných splátok, teda pri istine [REDAKOVANÉ] pri dojednanej splátke [REDAKOVANÉ] mesačne je už celá istina úveru splatná. Sťažovateľkou zaplatených [REDAKOVANÉ] okresný súd započítal na už splatné splátky, z ktorých posledná bola splatná 18. októbra 2015, a dospel k záveru, že sťažovateľka je povinná zaplatiť žalobkyňi [REDAKOVANÉ] ako dosiaľ neuhradenú splatnú istinu poskytnutého úveru. Z rovnakého dôvodu aj dospel k záveru, že sťažovateľka je povinná zaplatiť žalobkyňou uplatnený úrok z omeškania v sadzbe 8 % ročne z [REDAKOVANÉ] od 28. júla 2016, keďže v tento deň boli splatné už všetky splátky istiny úveru.

4. Proti rozsudku okresného súdu podala sťažovateľka odvolanie, podľa ktorého termín konečnej splatnosti úveru bol dohodnutý na 18. máj 2021, a preto jej vzťah so žalobkyňou trvá, a to až do termínu konečnej splatnosti. Za nesprávny považovala záver okresného súdu, že celá istina sa stala splatnou v splátkach v ich pôvodne dojednanej výške. Podľa sťažovateľky sa bezúročnosť a bezpoplatkovosť úveru nedotýka dojednaných termínov splátok a sťažovateľka má istinu ďalej splácať v dojednaných splátkach, no nie v ich dojednanej výške po [REDAKOVANÉ], ale po [REDAKOVANÉ] tak, aby splatila celú istinu bez úrokov a poplatkov. To v prípade sťažovateľky vedie k záveru, že nie je v omeškani so žiadnou splátkou, dokonca má zaplatené už aj splátky splatné v budúcnosti, čo malo viesť k zamietnutiu žaloby. Sťažovateľka namietala, že okresný súd mal žalobu žalobkyne, ktorá žalobu skutkovo odôvodňovala tým, že úver predčasne zosplatnila, zamietnuť v celom rozsahu s tým, že by nebolo dotknuté právo žalobkyne domáhať sa v budúcnosti zaplataenia jednotlivých dlžných splátok. K tomu však sťažovateľka uviedla, že takáto žaloba by bola založená na iných skutkových tvrdeniach a nebolo by o nej možné rozhodnúť v tomto konaní, keďže by išlo o zmenu žaloby podľa § 140 ods. 2 Civilného sporového poriadku, no zmena žaloby sa podľa § 294 Civilného sporového poriadku v spotrebiteľských sporoch nepripúšťa, ak je žalovaným spotrebiteľ. Krajský súd napadnuté rozhodnutie okresného súdu potvrdil, stotožnil sa s jeho právnym posúdením, ktoré sa vyrovnalo s odvolacími námietkami sťažovateľky.

III.

5. Podľa sťažovateľky sa krajský súd nevyrovnal s vlastným právnym názorom, keď konštatoval, že žalobkyňa nie je oprávnená vyžadovať od nej jednorazové splatenie spotrebiteľského úveru, pričom na druhej strane jej bolo uložené zaplatiť zostatok istiny, ktorú mala splatiť v splátkach podľa zmluvy. Okrem toho uvádza, že napriek tomu, že žalobkyňa v spore žalobu nezmenila, súd rozhodol na základe iných ako žalobkyňou tvrdených skutočností. To je podľa sťažovateľky porušením zásady rovnosti strán sporu, keďže súd tvoril skutkové tvrdenia za žalobkyňu. Postup všeobecných súdov považuje za nepredvídateľný a taký, ktorý jej znemožnil, aby uskutočňovala svoje procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

6. Krajský súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril tak, že zotrval na odôvodnení svojho rozhodnutia, k čomu uviedol, že sťažovateľke bola poskytnutá maximálna možná ochrana spotrebiteľa, keď bolo

konštatované, že úver je bezúročný a bez poplatkov a zároveň nebolo akceptované predčasné splatenie úveru. Podľa krajského súdu sa sťažovateľka domáha ďalšej spotrebiteľskej ochrany, keď žiada, aby úver mohla splatiť nie v dohodnutej výške, ale v dohodnutom počte splátok, čo by viedlo k tomu, že by úver splácala dlhšiu dobu, a tak by bez odplaty v podobe úroku užívala peniaze žalobkyne. Týmto by bola žalobkyňa vlastne postihnutá ďalšou sankciou za to, že úver bol posúdený ako bezúročný s tým, že takéto neprimerané opakované sankcionovanie by bolo bezbrehou ochranou spotrebiteľa na úkor nespotebiteľských subjektov.

7. Zúčastnená osoba, ktorá bola v konaní pred všeobecnými súdmi žalobkyňou, uviedla, že existencia iného názoru, než je názor sťažovateľky, na parciálnu otázku nastavenia modelu dosplácania bezodplatného úveru nezakladá žiadnu ústavnoprávnu rovinu veci či jeho inú dôležitosť z pohľadu ústavnosti.

8. Sťažovateľka s vyjadreniami krajského súdu a zúčastnenej osoby nesúhlasila a ich závery sa snažila vyvrátiť argumentmi, ktoré už uviedla v ústavnej sťažnosti.

IV.

9. Ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou (III. ÚS 391/09). Ústavný súd preskúmava len to, či zákony neboli vyložené spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08). Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 88/07). Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

10. V konaní všeobecné súdy riešili otázku výkladu toho, aký vplyv má to, že podľa § 11 ods. 1 zákona o spotrebiteľských úveroch je úver bezúročný a bez poplatkov, na povinnosť dlžníka splatiť úver v dohodnutých splátkach. Pri zodpovedaní tejto otázky súdy dospeli k záveru, že dlžník je povinný takýto úver splatiť vo výške dohodnutých splátok, teda že záver o bezúročnosti nemá žiaden vplyv na výšku dohodnutých splátok v tom význame, že jednotlivé splátky by sa mali pomerne znížiť o úroky a poplatky. Takýto výklad všeobecných súdov nie je v rozpore so žiadnym ustanovením zákona a v podstate je vyplnením jeho medzery, či skôr dotvorením následkov pomerne nového inštitútu spotrebiteľského práva. Tento výklad vedie k tomu, že dlžník nie je povinný platiť dojednané úroky a poplatky, no istinu musí splatiť v dojednanej výške splátok. Na tomto závere nie je badateľné žiadne popretie zmyslu zákona, ktoré by narúšalo spravodlivosť alebo ktoré by bolo možné považovať za svojvoľné.

11. V podstate ide o vyrovnanie sa s tým, že zmluva o spotrebiteľskom úvere sa napriek svojej vade naďalej považuje za platnú. Zákon o spotrebiteľských úveroch porušenie povinností pri uzavieraní spotrebiteľskej zmluvy nesankcionuje neplatnosťou zmluvy s následnou konštrukciou bezdôvodného obohatenia, ale osobitnou kategóriou úveru bez úrokov a bez poplatkov. V tomto prípade sa sudy s týmto následkom vysporiadali tak, že naďalej považovali za platné dojednanie o výške splátky. Takýto záver favorizuje platnosť čiastkového dojednania o výške splátky a v podstate vedie k naplneniu účelu zákona, ktorý vadnú zmluvu o úvere nepostihuje jej neplatnosťou. V tomto prípade tento záver nie je ani v rozpore s výkladovou zásadou v pochybnostiach v prospech spotrebiteľa, keďže v iných prípadoch, napríklad pri posúdení premlčania, by mohol byť záver, ktorý uvádza sťažovateľka, v neprospech spotrebiteľa. Právny záver všeobecných súdov nie je v rozpore so základnými výkladovými pravidlami, a preto z pohľadu ústavnoprávneho posúdenia nemožno hovoriť o zjavnej právnej chybe.

12. Ochrana spotrebiteľa v rovine hmotného práva sa v poslednom období pod vplyvom predchádzajúcich zlyhaní pri ochrane spotrebiteľa prejavuje prijímaním takých normatívnych konštrukcií, ktoré účinne vyrovnávajú fakticky nerovné postavenie spotrebiteľa a dodávateľa, a to tak, že v prospech spotrebiteľa vytvárajú právne konštrukcie, ktoré mu vo vzťahu k dodávateľovi vytvárajú omnoho priaznivejšie postavenie ako v prípade bežného účastníka občianskoprávných vzťahov. Takouto konštrukciou je i krajským súdom aplikované ustanovenie o bezúročnosti úveru, ktoré je už samo osebe výrazným zásahom do zmluvnej voľnosti strán úveru. Krajským súdom akceptovaný právny názor nemá žiadne prvky, z ktorých by bolo možné dospieť k tomu, že je v rozpore so zákonom ako základným rámcom regulácie vzťahu sťažovateľky a žalobkyne.

13. V bežnom občianskoprávnom vzťahu sa zásadné vady zmlúv sankcionujú konštrukciou neplatnosti právnych úkonov. V spotrebiteľskom úverovom vzťahu sa menej vážne vady právnych úkonov postihujú konštrukciou úveru bez úrokov a bez poplatkov. V oboch prípadoch to zásadne vedie k tomu, že dlžník je povinný vrátiť to, čo podľa úverovej zmluvy dostal ako istinu. Konštatovanie neplatnosti nespotebiteľskej úverovej zmluvy má za následok to, že dlžník je povinný vrátiť istinu veriteľovi okamžite bez možnosti prihliadnutia či už na výšku alebo počet dohodnutých splátok. Konštrukcia právneho názoru krajského súdu pre spotrebiteľský vzťah vedie k tomu, že dlžník nemusí vrátiť úver okamžite, ale vo výške dohodnutých splátok. Takéto riešenie je v zásade vhodným vyvážením záujmov veriteľa (žalobkyne) a dlžníka (sťažovateľky), keďže dlžníkovi s postavením spotrebiteľa priznáva zásadne lepšie postavenie ako akémukoľvek inému účastníkovi občianskoprávných vzťahov. Preto je právny záver napadnutého rozhodnutia v súlade s namietaným porušením základných práv sťažovateľky. Okrem toho z konštrukcie týchto základných práv nevyplýva, že ich cieľom je taká ochrana spotrebiteľa, ktorý by mala znamenať len preferenciu pre spotrebiteľa v individuálnom prípade najvhodnejšieho riešenia dosplácania jeho bezúročného úveru. Akýkoľvek iný pohľad by bol nevhodnou expanziou ústavných práv do v prospech spotrebiteľa zákonodarcom nastaveného priestoru osobitného zákona o spotrebiteľských úveroch a v tomto prípade aj zjavnej právnej chyby prostej právnej úvahy krajského súdu.

14. Celkom nesprávna je argumentácia sťažovateľky, podľa ktorej všeobecné sudy napriek tomu, že konštatovali, že žalobkyňa nie je oprávnená vyžadovať od sťažovateľky jednorazové splatenie úveru, sťažovateľke uložili zaplatiť zostatok istiny, ktorý mala splatiť v splátkach podľa zmluvy. Všeobecné sudy sťažovateľke neuložili zaplatiť zostatok istiny jednorazovo, tak ako by tomu bolo

v prípade neplatnosti zmluvy s následnou konštrukciou bezdôvodného obohatenia alebo v prípade účinne vyhlásenej predčasnej splatnosti úveru, ale zohľadnili to, že pred rozhodnutím sa stali splatnými všetky dohodnuté splátky v ich dojednanej výške, ktorých súčet dosiahol výšku nesplatennej istiny úveru.

15. Rovnako nesprávna je argumentácia sťažovateľky, podľa ktorej napriek tomu, že žalobkyňa v spore žalobu nezmenila, súd rozhodol na základe iných ako žalobkyňou tvrdených skutočností, čo je porušením zásady rovnosti strán sporu. Tak to v konaní pred všeobecnými súdmi nebolo. Všeobecné súdy posudzovali medzi stranami nesporný skutkový stav, ktorý vyplýval z listinných dôkazov, pričom tento skutkový stav posúdili rozdielne, ako ho v žalobe posudzovala žalobkyňa v tej časti, v ktorej vychádzala z toho, že má nárok na dohodnutý úrok. Na strane druhej všeobecné súdy v menej podstatnej otázke vec právne posúdili v rozpore s právnou predstavou sťažovateľky. Nešlo však o žiadnu tvorbu skutkových tvrdení v neprospech sťažovateľky. Išlo o právne posúdenie, ktoré bolo odlišné od právnych predstáv strán sporu.

16. Ústavná sťažnosť je vo všetkých častiach svojej argumentácie neopodstatnená, a preto jej nebolo vyhovené.

17. Podľa § 67 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudca Peter Straka, ktoré sa týka výroku a odôvodnenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. augusta 2021

Robert Šorl
predseda senátu